

8) формування в суспільстві атмосфери нетерпимості до проявів корупції, формування в населення довіри до антикорупційної політики держави і позитивного ставлення до викривачів, а також системне залучення державою активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу до антикорупційних заходів.

Список використаних джерел

1. Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки: пояснювальна записка до проекту Закону України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63942&pf35401=453901>.

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

3. Новак А. М. Теоретичні основи дослідження протидії корупційним проявам в системі публічного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. Вип. 1 (28). С. 29–36.

4. Брус Т. М., Ковальов В. Г. Проблеми реалізації антикорупційної політики в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=954>.

Козьяков Ігор Миколайович,

начальник відділу науково-методичного забезпечення прокурорської діяльності поза сферою кримінальної юстиції Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор

ПРОКУРОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ТА УСУНЕННЯ ІНШИХ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ, СПРИЧИНЕНИХ КОРУПЦІЙНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

Ефективність представницької діяльності прокурорів з питань відшкодування збитків та усунення негативних наслідків корупційних правопорушень безпосередньо залежить від належної організації роботи на цьому напрямку.

Одним із основних елементів організації роботи прокурорів слід вважати інформаційне забезпечення позовної діяльності, яке передбачає своєчасне надходження до підрозділів чи працівників, які відповідають за здійснення представницьких повноважень, повної інформації, яка може містити дані що наявності підстав для застосування правових заходів реагування.

За загальним правилом до джерел відомостей щодо наявності підстав для застосування представницьких повноважень належать матеріали кримінальних проваджень, справ про адміністративні правопорушення, у тому числі пов'язані з корупцією (п. 4 [1]).

Отже, ініціаторами порушення питань застосування представницьких повноважень мають бути прокурори структурні підрозділи органів прокуратури, яким стало відомо про наявність збитків та інших негативних наслідків корупційних правопорушень. На практиці це пов'язано з пред'явленням позовів або заяв в порядку цивільного, господарського чи адміністративного судочинства про:

1) стягнення збитків, завданих інтересам держави внаслідок вчинення корупційного правопорушення;

2) застосування наслідків недійсності нікчемних правочинів;

3) визнання незаконними нормативно-правових актів та рішень, актів індивідуальної дії, виданих унаслідок вчинення корупційних правопорушень;

4) вилучення в дохід держави незаконно одержаних субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг;

5) стягнення в дохід держави дарунків (пожертв) або вартості незаконно одержаних послуг;

6) відшкодування збитків, заподіяних державі незаконним використанням приміщень, іншого державного майна або коштів.

Також належна організація передбачає своєчасне надходження до підрозділів чи працівників, які відповідають за здійснення представницьких повноважень, повної інформації, яка може містити дані що наявності підстав для застосування цивільно-правових заходів. Інформаційний обмін має відбуватися в результаті налагодженої взаємодії між працівниками та структурними підрозділами прокуратури, які відповідають за різні напрямки діяльності.

Ця взаємодія буде відповідно до вимог спеціального відомчого нормативно-правового акту [2]. Пунктом 1.2. даного наказу прокурори в межах наданих законом [3] повноважень зобов'язані вживати заходів щодо притягнення осіб до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяли їх вчиненню, а також невиконанню вимог Закону України «Про запобігання корупції» [4] в інший спосіб.

Реалізація вказаного обов'язку полягає у вжитті заходів поза межами кримінального провадження щодо відшкодування збитків, шкоди, завданих державі внаслідок скоєння корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушеннями вимог Закону, скасування актів, рішень органів (посадових осіб), відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Наразі діяльність прокурорів з питань представництва інтересів держави в суді, їх захисту при виконанні судових рішень оцінюється виходячи зі своєчасності, повноти та відповідності вжитих прокурорами заходів щодо фактичного поновлення порушених законних інтересів держави, реального відшкодування завданих збитків.

У зв'язку з тим важливим елементом організації роботи прокурорів є забезпечення своєчасної реалізації представницької функції, що в контексті представницької діяльності передбачає, зокрема, звернення у найкоротші строки до суду з відповідним позовом.

Можливість прокурора звернутись до суду з позовом залежить від наявності усіх необхідних для цього документів, на підставі яких можна визначитись із позовними вимогами, обґрунтувати та доказати їх. Відтак, визначальним у питанні часу пред'явлення позову про відшкодування збитків чи усунення інших негативних наслідків корупційних правопорушень є момент, коли прокурором сформовано достатню доказову базу для успішної участі в розгляді справи суді поза сферою кримінальної юстиції. Цей момент може не збігатися зі стадією завершення досудового розслідування, взагалі можна говорити про відсутність його зв'язку з певною стадією, на якій перебуває конкретне кримінальне провадження. Наприклад, якщо обґрунтування позовних вимог не пов'язане із доказами, що можуть бути здобуті лише порядку здійснення кримінального провадження, а позов підлягає розгляду у суді цивільної, адміністративної чи господарської юрисдикції, то прокурор може його заявляти незалежно від закінчення досудове розслідування.

Практикою представницької діяльності органів прокуратури напрацьовані підходи щодо наявності підстав для пред'явлення позовів (заяв) прокурорів з питань відшкодування збитків та усунення негативних наслідків корупційних правопорушень, до яких належать:

1) обставини, що зумовлюють застосування відповідної форми представництва (пред'явлення позовів (заяв); вступу у справи, порушені за позовами (заявами) інших осіб; ініціювання перегляду судових рішень, у тому числі у справах, порушених за позовом (заявою) іншої особи);

2) обґрунтування порушення інтересів держави;

3) конкретні норми закону, які порушено;

4) розмір збитків, що заподіяні державі;

5) перелік доказів, що їх підтверджують.

Список використаних джерел

1. Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень : наказ

Генеральної прокуратури України від 21 вересня 2018 року № 186. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

2. Про розмежування повноважень прокурорів у сфері запобігання та протидії корупції поза межами кримінального провадження : наказ Генеральної прокуратури України від 13 липня 2018 р. № 135. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

3. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.

4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

Комар Оксана Володимирівна,
начальник відділу запобігання
та виявлення корупції апарату
Верховного Суду

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ЯВИЩА ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Важливою умовою розвитку держави є забезпечення її економічного зростання, покращення рівня життя та соціальних гарантій людей. Становлення України як незалежної та суверенної держави можливе лише за умов успішного реформування політичних, економічних та соціальних сфер правоохоронних органів та судової гілки влади. Події останніх років свідчать, що економічні та соціальні проблеми, високий рівень корупції у органах державної влади та протидія їй стали головним пріоритетом у реформуванні всіх сфер життя українського суспільства і держави.

Ефективне запобігання та протидія корупції є однією з найважливіших проблем, які намагається вирішити українська влада. Актуальність її зумовлена тим, що корупція провокує й поглиблює суспільні кризові явища, підриває імідж України на світовій арені, негативно впливає на економічні процеси, перешкоджає налагодженню конструктивного діалогу між представниками державної влади та громадськістю, руйнує засади розбудови демократичної, правової держави та громадянського суспільства.

За даними Міжнародної організації Transparency International, яка оприлюднила за 2017 рік щорічний світовий рейтинг Індексу сприйняття корупції в світі, Україна посіла 130-те місце серед 180-ти країн [1]. Таким чином, у цьому рейтингу Україна стала найкорумпованішою країною Європи.

Соціальна сутність корупції, що полягає в спотворенні суспільних відносин, занепад моральності та розладі справедливого порядку в суспільстві внаслідок «корозії» влади, зумовлена певними історичними аспектами та соціальними передумовами. Жодна із